

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΗΜΕΡΙΔΑ: «Γενετικοί Πόροι: Η Ελλάδα μπροστά στην πρόκληση εφαρμογής του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια στην Ε.Ε»

Αθήνα, 09.12.2013

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ι. Γενικά Συμπεράσματα

- Η Ελλάδα είναι ένα από τα «θερμά σημεία» (hotspots) της βιοποικιλότητας και άρα και των γενετικών πόρων του πλανήτη. Ειδικότερα, ανήκει στη «θερμή περιοχή» της λεκάνης της Μεσογείου και διακρίνεται για τον σημαντικό γενετικό πλούτο της.
- Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα (ΣΒΠ), το Πρωτόκολλο της Ναγκόγια και την Πρόταση Κανονισμού για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια στην ΕΕ, η ρύθμιση της πρόσβασης στους γενετικούς πόρους και η ισότιμη και δίκαιη κατανομή των οφελών που προκύπτουν από τη χρησιμοποίησή τους (Πρόσβαση και Κατανομή Οφελών, ΠΚΟ / Access and Benefit Sharing, ABS) αποτελεί αντικείμενο του εθνικού δικαίου.
- Η Πρόταση Κανονισμού για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια στην ΕΕ αποτελεί μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για την επαναξιολόγηση του εθνικού ρυθμιστικού πλαισίου για την ΠΚΟ.
- Ως προς τα ζητήματα πρόσβασης στους γενετικούς πόρους, η Ελλάδα πρέπει να αντιμετωπίζεται περισσότερο ως πάροχος παρά ως χρήστης.
- Η Ελλάδα διαθέτει εθνικό πλαίσιο πρόσβασης, το οποίο όμως είναι αποσπασματικό και δεν ανταποκρίνεται πλήρως, ούτε στοιχείται με το περιεχόμενο των οριζόντιων εννοιών «Συναίνεση μετά από Ενημέρωση», ΣμαΕ (“Prior Informed Consent”, PIC) και «Αμοιβαία Αποδεκτοί Όροι», ΑΑΟ (“Mutual Agreed Terms” - MAT), που εισάγονται από τη ΣΒΠ και επαναλαμβάνονται στο Πρωτόκολλο της Ναγκόγια. Πιο συγκεκριμένα, στο ελληνικό δίκαιο πρόσβασης δεν υπάρχουν οι έννοιες «Συναίνεση μετά από Ενημέρωση» και «Αμοιβαία Αποδεκτοί Όροι» ως προϋποθέσεις άσκησης της ΠΚΟ με την έννοια της ΣΒΠ.
- Οι όροι “Prior Informed Consent” και “Benefit Sharing” και η απόδοσή τους στην Ελληνική γλώσσα προτείνεται να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού και συζήτησης, ώστε να επιλεγεί εκείνη η απόδοση που ανταποκρίνεται περισσότερο στους ξενόγλωσσους όρους, προκειμένου να διαμορφωθεί μια κοινή ορολογία (να χρησιμοποιούνται κοινοί όροι/ορισμοί).
- Ο όρος «παραδοσιακή γνώση» που περιλαμβάνεται στο Πρωτόκολλο της Ναγκόγια και συνδέεται με τη χρήση των γενετικών πόρων, είναι ασαφής τόσο στο επίπεδο των Διεθνών Συμβάσεων, όσο και στο επίπεδο του προτεινόμενου Κανονισμού. Επομένως πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και περαιτέρω έρευνας ώστε να προσδιοριστεί με μεγαλύτερη επάρκεια και

σαφήνεια, λαμβάνοντας υπόψη τις διεργασίες στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Επιτροπής του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας για την πιθανότητα ρύθμισης της πρόσβασης στους γενετικούς πόρους και τις παραδοσιακές γνώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο

II. Προτάσεις για τον εκσυγχρονισμό και αναδιατύπωση του εθνικού ρυθμιστικού πλαισίου της πρόσβασης στους ΓΠ, ώστε αυτό να μετεξελιχθεί σε δίκαιο της ΠΚΟ

A) Ως προς το σκέλος της Πρόσβασης

- Ενιαία αντιμετώπιση του γενετικού υλικού με ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο για την ΠΚΟ /ενιαίο νομοθέτημα μετά από Κωδικοποίηση των ισχυουσών διατάξεων.
- Εισαγωγή των εννοιών PIC & MAT ως οριζόντιων νομικών εννοιών.
- Πρόβλεψη ΜΙΑΣ και ΜΟΝΗΣ αδειοδοτούσας αρχής, που να συμπίπτει και με την προβλεπόμενη Εθνική Αρχή από τον Κανονισμό για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια στην ΕΕ.
- Ανάπτυξη συστήματος ενιαίας διαχείρισης γενετικού υλικού με βάση την Εθνική Τράπεζα Γενετικού Υλικού στην οποία θα εντάσσονται ως τμήματά της επιμέρους θεματικές κατηγορίες χωρίς όμως αυτές να συνιστούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα.
- Δημιουργία περιφερειακών δικτύων των ex situ συλλογών γενετικού υλικού.
- Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ex situ συλλογών.
- Πρόβλεψη εξασφάλισης των συλλογών μετά την τυχόν περάτωση της λειτουργίας τους.
- Συντονισμός των συλλογών μέσω των αδειοδοτήσεων, ώστε να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα των φυσικών πληθυσμών.
- Νέα πρόβλεψη περί μη εξαιρέσεων (π.χ. των εθνικών ΑΕΙ) από την αδειοδότηση πρόσβασης.
- Εισαγωγή ρητής πρόβλεψης εξασφάλισης για υποχρεωτική αποστολή αντιγράφων ασφαλείας των ex situ συλλογών προς την Εθνική Τράπεζα Γενετικού Υλικού.

B) Ως προς το σκέλος της Κατανομής Οφελών από τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων

- Ρητή ρύθμιση για το σκέλος της κατανομής των οφελών από τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων.
- Ως προς το περιεχόμενο των οφελών: Τα χρηματικά οφέλη αποτελούν ένα μόνον είδος οφελών, τα πιο σημαντικά και αμεσότερα είναι, τα ανταποδοτικά και αντισταθμιστικά μέτρα, όπως γνώση, μεταφορά τεχνογνωσίας, ανταλλαγές επιστημόνων, συνδημοσιεύσεις, εκπαιδεύσεις κλπ., τα οποία στοχεύουν στη δημιουργία ευκαιριών συνεργασίας τεχνολογικής και μακροπρόθεσμα στη δημιουργία μιας στερεής βάσης για εθνική βιώσιμη έρευνα, εκπαίδευση και τεχνολογία

- Τροποποίηση του ΠΔ 321/01 με εισαγωγή υποχρέωσης προς όλους τους αιτούντες δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για ρητή αναφορά της γεωγραφικής θέσης/τόπου προέλευσης του γενετικού υλικού, που αποτέλεσε τη βάση για το αιτηθέν και χορηγηθέν δίπλωμα ευρεσιτεχνίας
- Συμπληρωματική λειτουργία του μηχανισμού CITES για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια.
- Αξιοποίηση της αποκτηθείσας εμπειρίας από την εφαρμογή της Διεθνούς Συνθήκης σχετικά με τους Φυτογενετικούς Πόρους για τη Διατροφή και τη Γεωργία.

III. Οδικός Χάρτης για τους Γενετικούς Πόρους

- Αναγκαιότητα διατύπωσης ενός ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ για τους γενετικούς πόρους με χρονοδιάγραμμα, ώστε να υπάρξει σχετική ενημέρωση της Διοίκησης.
- Βάση για τον Οδικό Χάρτη αποτελεί η συνειδητοποίηση και αναγνώριση της αξίας των γενετικών πόρων ως εθνικού κεφαλαίου, η εκπόνηση μιας εθνικής στρατηγικής για τους γενετικούς πόρους και η διατύπωση κοινά αποδεκτών όρων και καθαρών και δίκαιων κανόνων πρόσβασης και χρήσης.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά του Οδικού Χάρτη είναι:

- Σαφές χρονοδιάγραμμα.
- Καταγραφή ex situ συλλογών.
- Ολοκλήρωση της καταγραφής χλωρίδας και πανίδας.
- Εκσυγχρονισμός των καταλόγων φυτών και ζώων που προσαρτώνται στο ΠΔ 67/1981- επικαιροποίηση των Πινάκων Α & Β.
- Καταγραφή των ξενικών ειδών, τα οποία χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.
- Ενεργοποίηση της διάταξης του άρθρου 11 παρ. 4 Ν. 3937/2011 δηλ άμεση κατάρτιση των οδηγών αναγνώρισης των κυριότερων ενδημικών ειδών χλωρίδας, πανίδας και άλλων ομάδων οργανισμών ανά κατηγορία κινδύνου και επανεξέταση του ρόλου των τελωνείων στα ζητήματα της πρόσβασης και διακίνησης των γενετικών πόρων.
- Κύρωση του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια και δημιουργία του Ελληνικού Κέντρου Πληροφοριών για την Πρόσβαση και τον Κατανομή των Οφελών ("Clearing House").
- Αξιοποίηση της εμπειρίας των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων, των Ερευνητικών Ινστιτούτων καθώς και της Διοίκησης.
- Στελέχωση διοικητικών δομών με δυναμικό που να ικανοποιεί τις ανάγκες εφαρμογής του Πρωτοκόλλου.
- Τα αρμόδια Υπουργεία να δημιουργήσουν διυπουργική ομάδα για ένα διεπιστημονικό ζήτημα όπως οι γενετικοί πόροι, που να υφίσταται σταθερά και να παρέχει γνώση και εμπειρία.

IV. Άμεσες ενέργειες

- Παρακολούθηση της πορείας ψήφισης της Πρότασης Κανονισμού για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια στην ΕΕ καθώς και της οικείας διαδικασίας κύρωσης του Πρωτοκόλλου.
- Προώθηση του κειμένου των συμπερασμάτων της ημερίδας προς την πολιτική ηγεσία.
- Δημιουργία ενός ελληνικού ηλεκτρονικού διαβούλιου (e-forum) για τους γενετικούς πόρους.
- Διοργάνωση της επόμενης συνάντησης τον Σεπτέμβριο 2014.